

hom fil-hażna tal-maqdes ta' Ġerusalem, hi msejha *Ptoché* (Mk. 12: 4-243; Lq. 21: 3)

Ptochós ghandha dell ta' tifsira oħra fil-kitba tal-klassiċi u l-filosfi griegi.

Fl-Udusseias, Omeru tkellem fuq *Ptochós* li kien hemm fil-belt ta' Itaka. Huwa ried iġhix billi jittallab, u kien magħruf għan-nuqqas ta' rażan fl-ikel u x-xorb (XVIII, 1).

Fil-hames ktieb tan-Nomoi, Llaton kiteb li l-foqra wkoll għandhom jissejhu biex jaqdu dmir iehor b'riżq arthom (737). U fil-ħdax-il-ktieb huwa kiteb li lill-bniedem sewwa li jkun wasal għall-*Ptocheía*, għandha tinghatalu l-ghajnuna, kemm jekk ikun għani u kemm jekk ilsir, imma l-*Ptochoi* għandhom jitkeċċew mill-pajjiż (936). Ma huma ta' ebda siwi.

Fl-ittra lill-Galatin, lill-hwejjeġ ta' ebda siwi għan-nisrani, bħalma hu l-harsien tad-drawwiet tal-Lhud, San Pawl sejhilhom *Ptochà* (4:9).

Terġa' u tgħid, fil-klassiċi u filosfi griegi, l-aġġettiv sostantiv *Ptochós* għandu tifsira oħra. Hi aktar soċjali milli ekonomika.

Hi t-tifsira ta' wiehed li jitghawweġ taħt it-toqol tal-hemm li jkun fih, jew jintlewa quddiem il-qawwa ta' haddieħor, u jokrob għall-ghajnuna u l-mogħdrija.

Fil-*Vocabolario della Lingua Greca*, Osvaldo Berrini kiteb li l-bniedem imbażza', li jew jaħrab jew si *rannicchia*, hu *Ptochós*.

Fl-Oidipous Epi Kolonoi ta' Sofokli, Edipus hu msejjaħ *Ptochós*, l-aktar minħabba l-hemm li ġarrab meta ġie mkeċċi minn Tebi, u ma satax jieqaf lil min hebb għalih (444).

Fl-Agammemnon ta' Eskilu, Cassandra, imnikkta minħabba l-qir-da ta' Trojja u mwarrba minn kulhadd, qalet li kulhadd kien qed isej-ħilha *Ptoché* (1274).

Dan il-lewn fit-tifsira ta' *Ptochós* jixbaħ lit-tifsira li l-Lhud u ġnus semin oħra kienu jagħtu lill-faqar. Għalihom, il-fqir, fuq kollox, hu l-bniedem imwarrab bħallikieku ma kien ta' ebda siwi, li ma għan-dux il-qawwa meħtieġa biex jieqaf lil min jaħqru u jonqsu mill-ħaqq, u għalhekk jeħtieġ il-ghajnuna.

Fil-fqir, il-ġnus semin aktar kienu jqisu dak li bl-ingliż jissejjaħ *low standing*, milli l-qagħda ekonomika. Il-fqir hu fqir, fuq kollox, għaliex ma għandux il-qawwa meħtieġa biex jithares u jeħodha ma' min jaħqru bla ħtija.

Dan hu l-fqir li Hammurabi wiegħed li jghin, kif hemm miktub fid-daħla tal-kodiċi tiegħu. Dan hu l-fqir li Assurbanipal indaħal għalih, kif kiteb wiehed tal-qorti tiegħu. Dan hu l-fqir tas-Salmi.

Għalhekk, sa minn żmien Urnammu, li beda t-tielet dinastija ta' Ur, il-ġnus semin kienu fehma sħiħa li d-dmir ewlieni tas-sultan hu li jidhol għal dawk, li, minħabba li ma jkollhomx ġid, ma jkunux jistgħu jieqfu lil min jonqoshom jew jaħqarhom.

Fiz-żmien ellenistiku, il-firda kbira bejn it-tifsira ta' *Penia* u dik ta' *Ptocheía* ma baqgħetx hekk sħiħa bħal fi żmien il-klassiċi.

Fil-Kotba Mqaddsa tal-ghaqda l-qadima maqlubin għall-grieg, l-aġġettiv sostantiv *Penés* ġie li nkiteb fit-tifsira ta' *Ptochós*, u dan, fit-tifsira ta' *Penés*

Fis-salm 112 hemm miktub li l-bniedem sewwa jqassam u jagħti lill-Pentes (v. 9). Hawnhekk, *Pentes* għandha t-tifsira ta' foqra li hu-
ma *Ptochoi*.

Min-naħa l-oħra, fi ktieb Għamos hemm theddid għal dawk li jgħaffġu lill-*Ptochós*, u erħilhom jisolhu lil min għandu għatiet ta' qamħ (5: 11). U fi ktieb Isaija hemm theddid għal dawk il-ħakkiema li ma kienux jagħmlu l-ħaqq fis-sewwa mal-*Ptochoi*, u jisirqu ġid l-iltiema (10: 2). Hawnhekk, *Ptochoi* għandha t-tifsira ta' *Pentes*, u t-tifsira ta' *Miskén*.

(JISSOKTA)

RIFLESS (8)

ta' DOREEN MICALLEF

(Dedikata lill-President tal-Akkademja tal-Malti: Il-Prof. Ġuże' Galea u lis-Sinjura Galea — martu. B'Qima u ħajr ta' kemm għenuni)

Mulej ———

Bħal allat għajjurin

għajnejk qed ibeżżgħuni ———

poeta m'intix — filosofu m'intix —
m'intix umana

Jekk inti

Alla u Kristu u Bniedem

Ifhimni

għal darba ———
(u l-ghira f'għajnejk
tkun biss għal
imhabbti)